

ký (Hawthorne, 1989) nebo šokující. Náročnější je snaha upozadovaných autorů převzít výrobní prostředky, což je záměrem nás, feministických nakladatelek. Přestože ve velkých vydavatelstvích hrají ženy významnou roli v redakčních odděleních a v propagaci, od možnosti vytvářet dynamickou rovnováhu ve výrobě a vedení, v distribuci, skladování, technologických a prodejích jsou spíše odrazovány a využívají ji méně často.

Dříve byla nakladatelství závislá na recenzích knih, zejména na kritikách v metropolitních denících, po nichž následovaly eseje v literárních a společenských časopisech. Když jsem ve druhé polovině osmdesátých let působila jako recenzentka, standardní knižní recenze měla 800 – 1 000 slov. Prostor pro recenze se však dramaticky omezil, a přestože určité rezervy nabídl online blogy či sociální sítě, celkově význam recenzí klesl a sociální média místo široké čtenářské obce oslovují malé segmenty trhu. Mezi tím se roztrhl pytel s literárními cenami, ovšem jen některé z nich mohou zvýšit prodej. V minulosti nezávislá nakladatelství často využívala specializovaná média, jenže i do nich vstupují nadnárodní společnosti, které hledají nové trhy. Podobně se dnes všude se smíšenými výsledky pořádají festivaly.

Analogickým příkladem „slušného projevu“ ve vydavatelském průmyslu je systém certifikace FSC a PEFC zavedený organizací Forest Council při tisku knih.<sup>-20</sup> Má-li mít kniha logo FSC nebo PEFC, musí být schválena ještě před vytištěním. Koncept „spravedlivého lesnictví“ totiž uznává význam prevence rozmařilého využívání zdrojů na ohromně a zbytečně nákladné tiskové reklamy – nevyžádané pošty, katalogů nadměrně nehospodárného zboží a dalších tiskových materiálů, jež jsou pro organizaci Forest Council nepřijatelné.

Nebude zřejmě trvat dlouho a antiekologové se začnou s křikem bránit diskriminaci, i když jsem zvědavá, jakými argumenty ospravedlní nadměrné využívání vzácných lesů pro nadměrnou spotřebu zbytečných a neekonomických materiálů.

Mezinárodní sdružení nezávislých nakladatelů vyzývá k tomu, abychom brali ohled na životní prostředí v souladu s Pařížskou deklarací: „Uvědomujeme si, že bojujeme-li za svá práva a trváme na nich, musíme dostát i svým povinnostem a závazkům – ať již kulturním, sociálním či ekologickým (International Alliance of Independent Publishers, 2007, s. 7).“ Nakladatelé z bohatých zemí si však musejí uvědomit, že jejich kolegové z chudších států nemusejí mít vždy přístup k ekologicky vyrobenému papíru.

„Slušný projev“, „spravedlivý obchod“, „udržitelné lesní hospodářství“ a „férová kniha“<sup>-21</sup> – to vše jsou pojmy, které při rozhodování kladou důraz na spravedlnost a férovost.

„Etika projevu“ (McLellan, 2010) či přesněji etika slušného projevu má pro nakladatele závažné důsledky.

## -20

FSC (Forest Stewardship Council) a PEFC Programme for the Endorsement of Forest Certification] jsou ekologické programy zaměřené na snižování objemu odpadu a omezení neudržitelného lesního hospodářství. Systém FSC má velkou váhu a certifikační systém PEFC využívá mnoho vlastníků malých lesů.

## -21

Tento termín používají členové Mezinárodního sdružení nezávislých nakladatelů pro společná vydání a překlady, u nichž se na realizaci projektu poskytuje podpora.